

**DİNÎ YAŞAYIŞ
ANLAM ARAYIŞI
ve HAYATI SORGULAMA**

Saffet KARTOPU

Eskiyeni Yayınları: 181

DİNİ YAŞAYIŞ ANLAM ARAYIŞI
VE HAYATI SORGULAMA

Saffet KARTOPU

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSM Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 • (Sertifika No: 50732)

1.Baskı: Ağustos 2023

ISBN: 978-625-7673-93-8

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

**DİNÎ YAŞAYIŞ
ANLAM ARAYIŞI
ve HAYATI SORGULAMA**

Saffet KARTOPU

Prof. Dr. Saffet KARTOPU

Adana/Karaisalı'da doğdu. 1997'de Karaisalı İmam Hatip Lisesinden, 2002'de Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Yüksek Lisansını aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. 2003-2012 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli okullarda öğretmenlik ve idarecilik yaptı. Aynı zamanda Kamu Yönetimi alanında ikinci lisansını, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde (TODAİE) ikinci yüksek lisansını tamamladı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında "Kaygının Kader Algıları ile İlişkisi: Kahramanmaraş Örneği" başlıklı doktora tezini hazırladı. Ağustos 2012'de Gümüşhane Üniversitesine öğretim üyesi olarak atandı. 2015 yılında Din Psikolojisi doçenti oldu. 2018 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine geçiş yaptı. 2020 yılında Profesör oldu. 2021 yılında Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesine geçiş yaptı. Halen aynı üniversitede Din Bilimleri Anabilim Dalı başkanı olarak görev yapmaktadır. Evli ve dört çocuk babası olan Kartopu'nun kitapları ve akademik dergilerde yayınlanmış çeşitli makaleleri bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
--------------	---

I. BÖLÜM

GİRİŞ	11
A. Konuyla İlgili Kavramlar	15
1. Sorgulama	16
2. Anlam ve Amaç	16
3. Anlam Arayışı	18
4. Din	19
5. Dini Yaşayış	22
B. Düşünce Tarihinde Sorgulama	23

II. BÖLÜM

DİNİ YAŞAYIŞ, ANLAM ARAYIŞI VE HAYATI

SORGULAMANIN İNSANLA İLİŞKİSİ	31
A. İnsanın Anlam Bulmaya Olan İhtiyacı	31
1. Sorgulayan Varlık Olarak İnsan	33
2. Anlam Arayışında Çeşitli Cevaplar	37
3. Anlam Arayışına Bir Yanıt: Anlamsızlık	43
B. İnsan ve Din	46
1. Tarihsel Bir Olgu Olarak Din	48
2. Kaybedilenlerin Telifisi Olarak Din	50
3. İhtiyaç Olarak Din	52
4. Anlam Arayışında Dinin Yeri	58
C. Gelişimsel Dönemlerde Hayatı Sorgulama ve Dini Yaşayış	61
1. Çocukluk Döneminde Sorgulama ve Dini Yaşayış	63
2. Ergenlik Döneminde Sorgulama ve Dini Yaşayış	66

3. Yetişkinlik Döneminde Sorgulama ve Dini Yaşayış73
4. Yaşlılık Döneminde Sorgulama ve Dini Yaşayış77

III. BÖLÜM

DİNLERE GÖRE HAYATIN ANLAMI	81
A. Dinler ve Anlam Arayışı.....	81
1. Hayatın Anlamı: Tanrının Merhametine Duyulan Güven.....	83
2. Dini Anlatılarda Anlam.....	85
3. Mistisizm	86
4. Mehdi İnanıcı	90
5. Dini Anlamın Çeşitli Boyutları.....	92
6. Bazı Dinlerde Hayatın Anlamıyla İlgili Yaklaşımlar	96
B. İslam'da Hayatın Anlamı.....	99
1. Dindar İnsanın Hayatındaki Anlam	100
a) Allah'a İman	101
b) Ahiret İnanıcı ve Ölümsüzlük Arzusu.....	104
c) İbadetler	107
d) Dua.....	111
e) Tövbe.....	116
f) Sabır.....	118
C. Olumsuz Duygularla Başa Çıkmada Dinin Rolü	119
1. Umutsuzluk	119
2. Yalnızlık	123
3. Ölüm Korkusu.....	125
4. İntihar.....	130
D. Anlam Arayışına Kur'an'ın Yaklaşımı.....	132
1. Kur'an'ın Düşünmeye ve Sorgulamaya Bakışı.....	133
2. Kur'an'da Sorgulama ve Düşünmenin Bir Metot Olarak Kullanılışı.....	137
E. Hadis'in Düşünmeye ve Sorgulamaya Bakışı.....	141
SONUÇ	145
KAYNAKLAR	155

ÖN SÖZ

Varoluşun tarihi bize ulaşabildiği kadarıyla insanın neden, nasıl, niçin, kim, nerede sorularıyla biteviye meşgul olduğunu göstermektedir. İnsan ben kimim, nereden geldim, nereye gideceğim vb. şeklinde insanoğlunun değişmeyen sorularına cevaplar aramıştır. Gerçekten de insanı insan yapan en önemli özelliklerden biri de onun kendisini çevreleyen dünyayı, içinde yaşadığı toplumu, geçmişi ve bütün yanları ile bizzat kendisini tanımak ve bilmek istemesidir.

Böyle bir ihtiyaç ile güdülenen birey, büyük ölçüde kendisini tatmin edecek bir takım açıklamaları arama, bulma ve bunları sınamayla meşguldür. Onun, bütün bu soruları sormasını hayatı sorgulama olarak düşünebiliriz. Çünkü o gerek fiziksel gerekse de sosyal çevresinde olup bitenlere bir anlam vermek zorundadır. Bu anlam arayışında pek çok dünya görüşü, ulaşılmak istenen hedefler, mücadelesi verilen umutlar, harekete geçiren arzular önemli birer kare oluşturabilir. Bu noktada, insanın düşünen bir varlık olarak sorgulamasına, dinin de verdiği bir yanıt vardır. Din zaten insanlara bir anlam, gaye ve amaç sunmak için vardır. O, insanın dünyayı bilme ihtiyacından çok, dünyaya ve onu idare eden ilkeye, Tanrıya, insan hayatının bir anlamı olduğuna inanma ihtiyacına karşılık verir.

Bu çalışmada da dinin, hayata nasıl bir anlam verdiği ve dini yaşayışta hayatın ne şekilde sorgulandığı konu edilmektedir. Bu bağlamda dinin insan hayatındaki yeri, sorgulamanın insanla ilişkisi ve hayatın anlamını sorgulayan insana dinin nasıl bir yanıt verdiği incelenmiştir. Araştırmamız genel olarak üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın amacı, yöntemi, varsayımları ve sınırlılıklarına değinilerek araştırma hakkında bilgi

verilmiştir. Ayrıca araştırmamıza temel teşkil eden kavramlar açıklanmaya çalışılarak araştırmaya ön hazırlık yapılmıştır. Yine bu bölümde sorgulama konusunun düşünce tarihinde nasıl bir yer bulunduğuna değinilmiştir. Bu noktada felsefe ve psikolojide hayatı sorgulamanın nasıl Őekillendiđi ve hayatın anlamına yönelik hangi cevapların verildiğine yer verilmiştir. Sorgulama konusu ele alınırken felsefe ve psikolojide önemli yansımaları olan ve ilgilerinin odağına hayatın anlamını aramayı ve hayatı sorgulamayı koyan varoluşu düşünce geleneğine de özellikle değinilmiştir.

İkinci bölüm ise kendi içinde üç kısıma ayrılmıştır. Birinci kısımda insan anlam ilişkisine, insanın anlam bulma ihtiyacı olan bir varlık olduğuna ve bu sebeple anlam aradığına değinilmiştir. Ayrıca insanın bu anlam arayışında bulunduğu anlam çeşitlerine yer verilmiştir. İnanın anlam arayışı tarihinde bulunduğu önemli anlam Őemalarından biri olan mitolojiye değinilmiş, yine bu arayışın yanıtının anlamsızlık da olabileceği belirtilmiştir. İkinci kısımda ise insan ve din ilişkisi ele alınmış olup bu bağlamda dinin insanla olan derin tarihine ve ayrılmaz yolculuğuna, insanın dine olan ihtiyacına ve insanın hayatına dinin verdiği anlama yer verilmiştir. Bununla birlikte insanın dini nasıl algıladığı da işlenmiştir. nc kısımda insanın çocukluktan yaşlılığa kadar geçirdiği evreler içinde sorgulamanın nasıl ortaya çıktığı ve dinle olan ilişkisi konu edilmiştir. Bu bağlamda çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık evreleri sorgulama ve dini yaşantı açısından ele alınmıştır.

nc bölüm de kendi içinde iki kısıma ayrılmıştır. Birinci kısımda genel olarak dinlerin insan hayatını nasıl anlamlandırdığı işlenmiş olup, bu noktada çeşitli dinlerden örnekler verilerek konu açıklanmaya çalışılmıştır. Buradaki rnekler daha çok İslam dışındaki dinlerden Őeilmiřtir. Çünkü bu bölümün ikinci kısmında İslam dininin, mensuplarının hayatlarını nasıl anlamlandırdığı ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu kısımda genellikle İslam'ın bakış açısına yer verilmiştir. Ancak yer yer farklı dinlerin bakış açıları da göz önünde bulundurulmuştur.

Yüksek lisans tezimizin kitaba dönüştürülmüş hali olan bu çalışmanın ortaya çıkmasında gerek tez olarak yazılış sırasında ge-

rekse de kitaba dönüştürülmesi sırasında doğrudan veya dolaylı pek çok insanın katkısı vardır. Öncelikle akademik yaşamım boyunca cesaretlendirici tutumu ve yardımlarıyla rehberliğini hep yanımda hissettiğim hocalarıma, çalışmalarım sırasında görüş alışverişinde bulunduğum ve fikirleriyle beni destekleyen arkadaşlarıma, kitabın yayınlanmasındaki katkıları nedeniyle Eskiye yayınlarına içtenlikle teşekkür ederim. Ayrıca çalışmalarım süresince birçok fedakârlık gösterip her an yanımda olan eşime, hayatımızı anlamlandıran ve mutlulukla dolduran çocuklarıma, yaşamımın her döneminde bana duydukları güven için anne ve babama minnettarlığımı belirtmek isterim.

Saffet KARTOPU
Ankara 2023